

ציור נטו

צייר, אבל לא כאב של צייר. בעיני סטימצקי זה נחשב לחיסרון.

"כאב של צייר" אינו "כאב העולם", יולטשמרץ רגשני, גם לא כאב פתולוגי-אישי, כמו זה של ואן גוך.

סטימצקי הודה עם ואן גוך, שכתב לתיאו אחיו איך נאלץ לצייר שמיים בירוק, כי החול לא ביטא נכון את תחושתו. השימוש בירוק כואב, כי זה משאיר אותך תמיד בחוסר סיפוק, כמי שנתר וחצי תאוותו בידו.

הרחקת מן המכחול עד הירוק - ובכל זאת זה לא בדיוק זה. "כאב הצייר" של סטימצקי מתקשר, אולי, ל"אובייקט החרד" שטבע גרינברג לגבי הציור המופשט האמריקאי. אובייקט שחי את פערי השלמות של עצמו, ואף פעם לא יודע מצב של רוגע ושבועות-רצון עצמית.

אצל סטימצקי הכאב והמתח התמקדו בפער הזה שבין השמיים הכחולים לירוקים. הכל היה צריך להיות מדויק, רציני עד הסוף, בשום אופן לא סתמי, החל מגוון השמיים, ועד לתליית העבודה בחלל הגלריה.

הביקור האחרון אצלו, בבית - החולים תל-השומר, שבועיים לפני מותו, היה חטוף ותמציתי עד כאב. סטימצקי, פעם ראשונה מאז שחלה, מוותר לכאב ולמוות, נאחו בכף-יד, נוגע, נפרד, ועדיין מתבדח ושם לב לכל פרט. השיחה הגדולה שתכננו על ציור, לשם כתבה בשתן, כשיבריאו ויחזרו לביתו - לא התנהלה לבסוף. כנראה שלא בה היו עיקרי הדברים. ■

היה לו לכזבו תנועה אחת מיותרת. כך סטימצקי. בעובונו נמצאו הרבה פחות ציורים ממה שניתן היה לצפות לאחר שנות עבודה כה רבות. הוא לא היה צייר שופע, בנוסח פיקאסו. לא עבד הרבה, לא בכל יום, לא בכל מצב-רוח. את הבדים וצבעי השמן עוב כאשר אלה לא ביטאו אותו עוד, והפכו להיות עשירים מדי, אפקטיים מדי, משופעים מדי באפשרויות של טיפות, שיפור וכלול. האפשרויות האלה נפלו בפני התמצית הציורית שרצה להגיע אליה. בלי חשבון, רק הוא והגיר, ציור-נטו.

השלב האחרון הזה בציירתו של סטימצקי עוד ייחשף ויחקר בבוא היום. מודל קלטי של אמן שהשתחרר מכל תיאוריה ומכל אוטוריטה והגיע, דרך הנזירות הציוריות, לחופש הגדול ביותר. הציור הנזירי, חמור ואווירי בעת ובעונה אחת, מדיף תרבות ואווירה אינטלקטואלית. כשביקר פעם אצל גרשום שלום היה מלא התרגשות מהעובדה שישלם הגדולי רק שאל אותו שאלות על הציור יולא היתה לו שום תשובה, הבנתי שאני יושב מול אדם חכם ביותר, אמר או סטימצקי, ולאורך השנים הוא התקרב יותר ויותר להקשבה המוחלטת לציור מבלי להעמיס עליו פתרונות.

כדי לדבר אתו על ציור באופן רציני, היית צריך לגרות אותו ולמשוך אותו בלשון. הוא אהב במיוחד לדבר על ספרות, שירה, תרגום, והיה רגיש ביותר לטקסטים כתובים. הבטחון האינטלקטואלי והתרבותי שלו שחרר אותו מן הצורך לקבל אישור אקדמי. הניסוחים המדויקים של ציכוב היו חשובים לו הרבה יותר.

בשנים האחרונות דיבר הרבה על בית הוריו. זכרונות הילדות שלו מזכירים את אלה של ביאליק. בהירים באופן מפתיע, מתעכבים על צבעים וריחות, על נופים, על תפריט של ארוחה טובה שאמא כשלה. זכר אמו יכול היה להעלות דמעות בעיניו, ואת אביו ראה בעין סלחנית, משועשעת - משהו, למרות ביקורת שחש כלפיו על אופיו הקשה.

היה מי שקשר את הועמנות של סטימצקי להצטברות "כאב הצייר" שהיה בו. "כאב של צייר", ביטוי שסטימצקי טבע ולא פרש, וידידיו מרשים אחריו. על אריה ארוך אמר, באמביוולנטיות לא מעטה, שהיה צייר-זירטואוו. "היתה לו הרבה חכמה של

גורתי לי מאחד העיתונים צילום קטן של סטימצקי, יושב, מעילו בידו, רגל מונחת על רגל, מישור מבט חסר - חיוך אל הצלם. שני גביניו העבותים קופצים מן הצילום, כמו שני תמרוני "עצור" שחורים, מזכירים את הריחוק המסוייג והזעף שיצר בינו לבין העולם.

בשלוש השנים האחרונות לחייו היינו שכנים, בהפרש של שני בלוקים תל-אביביים. גם אם לא יזמנו פגישה לשיחה, או להסתכלות על עבודות בסטודיו, היינו נפגשים בשכונה, עם אחת משקיות הניילון של המכולת ביד. תמיד כמה משפטים חריפים, הערה אירונית, מחאה קלילה על לבוש. מול הצילום הקטן של האיש המוכר אני חשה מתוסכלת. מותו עוד לא נסגר, לא הספקתי, כמובן, להכירו. יכולתי להקשיב לו הרה יותר. איך לכתוב עליו דברי טעם שיכילו משהו מהמורכבות המיוחדת של האיש.

באחד הימים, כשהיה חולה בשפעת (אולי היו אלה כבר סימנים ראשוניים למחלה הסופית) הבאתי לו עוגת דבש מלאה כל טוב. כבר בדלת, ללא היסוס קל שבקלים, הוא דחה בשתי ידיים את הדבש והצמוקים. "אני לא אוכל עוגות לבדי", הצהיר, וצפצף על כל שאר דברי נימוסין וכיבושין. לא היה טעם להפציר בו. העונה, עטופה בנייר כסף, נראתה באותו רגע כמיותרת.

ללא קשר למינימליזם, הגיע סטימצקי, בשנותיו האחרונות, לציור מינימליסטי. נייר פשוט במקום בד, צבעי טמפרה או גואש במקום צבעי שמן. ציור - נטו שדוחה כל מציירה, זר לכל קישוט, אדיש לכל נסיון טכני חדש וקשוב רק לעצמו. קשה לדמיין את סטימצקי עושה פסל, או קולאז', או מפור חול על משטח הציור, כמו שטרייכמן. לא מפני שהיה טכנאי גרוע, אלא כי היה צייר נזיר. צייר קמצן. נתן מעט והתרכו רק בדבר עצמו. נסיונות מתוחכמים לא עניינו אותו. טכניקות חדשות לא היו רלבנטיות לגביו.

סטימצקי ידע בדיוק מה הוא מחפש, ומה שחיפש היה מספיק קשה להשגה, כדי להקדיש לו עבודת חיים. ציור אמיתי, אותנטי, שנעשה מתוך התמסרות טוטלית ובדייקנות מוחלטת. אחד מידידיו הקרובים דימה אותו לשמעון סטילטיס, נזיר מהמאה ה-4 לספירה, שחי ארבעים שנה בקצה עמוד, ובמצבו המיוחד, כל תנועה שעשה, היתה צריכה להיות הכרחית וחיונית עד הסוף. אסור